

מנחות מה

שבת חול המועד פסח

משה שווערד

1. רשב"א על מנחות דף מה/א

אליהו עתיד לדרשה... ל"ה. וקשיא לי למה יצטרך לאלוהו לדרשה ולא יפרשנה יחזקאל הנביא נבואתו הוא בעצמו, שהרי כשיבא אליהו ומשיח יהיה תחיית המתים ויחזקאל גם הוא יחיה. וי"ל דשמא אליהו יבא קודם תחיית המתים ויפרשנה קודם שיקום יחזקאל. או נוכל לומר דקודם ביאת אליהו מפני ביאת המשיח הרי הוא יכול לדרשה ולפרשה באחד מבתי מדרשות כדאיתא בפ' השוכר את הפועלים (ב"מ פו. א) אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי כל יומא, וכן נראה מפ' רש"י שפירש דעד שיבא אליהו אין אנו יודעים לפרשה דר"ל דאם יבא ויפרשנה לנו נדע אותה וקודם זה לא נדע:

2. הפטרה לשבת חול המועד פסח: יחזקאל לז:

(ה) ... לעצמות האלה הנה אני מביא בכם רוח וחיייתם:

3. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צב/ב

נילף ממתים שהחיה יחזקאל סבר לה כמאן דאמר באמת משל היה דתניא רבי אליעזר אומר מתים שהחיה יחזקאל עמדו על רגליהם ואמרו שירה ומתו... רבי יהודה אומר אמת משל היה... רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר מתים שהחיה יחזקאל עלו לארץ ישראל ונשאו נשים והולידו בנים ובנות עמד רבי יהודה בן בתירא על רגליו ואמר אני מבני בניהם והללו תפילין שהניח לי אבי אבא מהם ומאן נינהו מתים שהחיה יחזקאל אמר רב אלו בני אפרים שמנו לקץ וטעו

4. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ג/ב

ההוא ארמאה דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים אמר כתיב כל בן נכר לא יאכל בו כל ערל לא יאכל בו ואנא הא קאכילנא משופרי שופרי אמר ליה רבי יהודה בן בתירא מי קא ספו לך מאליה אמר ליה לא כי סלקת להתם אימא להו ספו לי מאליה כי סליק אמר להו מאליה ספו לי אמרו ליה אליה לגבוה סלקא אמרו ליה מאן אמר לך הכי אמר להו רבי יהודה בן בתירא אמרו מאי האי דקמן בדקו בתריה ואשכחוהו דארמאה הוא וקטלוהו שלחו ליה לרבי יהודה בן בתירא שלם לך רבי יהודה בן בתירא דאת בנציבין ומצודתך פרוסה בירושלים

5. תוספות פסחים דף ג/ב

מאליה... ורבי יהודה בן בתירא שלא עלה לרגל י"ל שלא היה לו קרקע או...

6. ספר מרגליות הים

ז. עמוד ריב"ב על רגליו ואמר אני מבני בניהם. ע' תוס' פסחים ג' ע"ב מאליה מי קספו לך כו' ור' יהודה בן בתירא שלא עלה לרגל י"ל שלא היה לו קרקע כו' ותנת אין לך אדם מישראל שאין לו ד' אמות בא"י ע' תשובות הגאונים (זכ"ל"ר) סי' קצ"ט והובא בשם הגר"א דריב"ב ביחוד לא היה לו קרקע לפי שהיה מבני אפרים שהחיה יחזקאל והם לא לקחו חלק בהלוקת הארץ בין הבאים עם יהושע, ויעיין בזהר וישלח קע"ו הע"א דנתי שהחיה יחזקאל אהדרו גרמין בהחיה שעתא כמה דהיה ובנצוצי אורות להגח"ד"א שם דאפיטר שאינו יהודי סגולה חסידים שהיו בהם נשארו בחיים והיו מעוטא דמעוטא וריב"ב ככולם אהדרו גרמין.

7. הגרי"ז על מסכת מנחות דף מה ע/א

בגמ' רב אשי אמר מילואים הקריבו בימי עזרא, והנה לכאורה נראה דזה תלוי דאי קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולעתיד לבוא א"כ מקריבין אעפ"י שאין בית ואי"צ מילואים בימי עזרא, אלא דזה צ"ע מדברי הרמב"ם שפסק בה"ב פ"ו הל"ט"ו) דקדשה לעתיד לבוא ופסק ג"כ בה"ל מעה"ק (פ"ב הל"ט"ו) שהיו מילואים בימי בית שני ע"כ דלא תלוי זה בזה, והנה אף רש"י דמוקי דמילואים הקריבו בימי עזרא היינו כמו שהקריבו הכא ה"נ יקריבו לעתיד לבוא וע"ז קאי הנבואה של יחזקאל וכן מפורש בהרגמ"ה הכא וכן מפרש הר"מ דפסק דקריבו מילואים בימי עזרא וגם לעתיד לבוא יקריבו מילואים:

8. ספר איזהו מקומן

הפר והאילים והכבשים וכו' אין מעכבין את הלחם:

מוספי עצרת וקרבנות שתי הלחם, אלו קודמין להקרבה?

[כברייטא בגמ' מכואר שהיו בעצרת קרבנות מוספין דהיינו פרים איל וכבשים דחומש הפקודים, וכן היו פר אילים וכבשים דתו"כ עבור שתי הלחם. [וראה בדברינו בגמ' אי תלוי הדבר כפלוגחת ר"ט ור"ע כברייטא].

[ובסדר הקרבנות נסתפק המנחת חינוך (מלוט ש"ז): האם מקריב של מוספין תחילה משום דשם מוסף תדיר, או דמוסף עצרת הוא שם בפ"ע ואדרבה מצות היום טפי בשתי הלחם, ומסיק דשוין הן, ויקריבו תחילה שעירי החטאת דתרוייהו דחטאת קודמת לעולה, והדר פרים דתרוייהו וכן אילים וכבשים, ע"ש שהאריך בזה.]

[אכן כפי' רגמ"ה בסוגיין מפורש דשל מוספין היו קריבין תחילה ואח"כ של חובת היום. ומאידך בדעת זקנים עה"ת (פ"י פמ"ט כ"ה) מכואר איפכא דשל קרבן שתי הלחם קודמין למוספין. ובסברות מחלוקת זו - ע"י מנח"א (עמ' שט"ז) שהרחיב בזה.]

9. שפת אמת על מנחות דף מה/ב

שם אר"ש הלכה כדברי בן ננס. תמהו בתוס' דהלכתא למשיחא. ולכאורה הי' אפשר לומר דהא אנן אין מזכירין בתפלת מוסף הקרבנות וכבשים ולחם. ואפשר הטעם כיון דעיקר הוא הלחם. הקרבן טפל אל המנחה ואין מזכירין רק הקרבנות ונסכיהם ולא מנחה. וא"כ למ"ד כבשים עיקר הי' מזכירין גם קרבנות אלו בתפלה. ועומר וכבש דאין מזכירין י"ל ג"כ דעומר עיקר כדפסק הרמב"ם דעומר קודם לכבש א"כ משמע דעומר עיקר. אך לפ"ז קשה למה אין מזכירין הפר ואילים וכבשים דהם לכו"ע אין הלחם מעכבין. ע"כ נראה דכל הקרבנות שבתו"כ הואיל ולא הקריבו במדבר אין אנן מזכירין אותם כיון דגם במדבר לא קרבו הוי כמו שתלוי בארץ. רק מה שהקריבו במדבר מוטל גם עלינו וחסר לנו לכן מזכירין אותם במקום הקרבה. ולפ"ז לר"ש דמסיק דכל האמור בתו"כ לא קרבו במדבר הוי שוב הילכתא למשיחא. והקשו התוס' שפיר:

10. שפת אמת על מנחות דף מה/ב

ובמחלוקת הלימוד מיהי' תהיינה יל"ד דהא גז"ש נלמד מרבנו. וי"ל דא"צ להיות נלמד רק מצד א' דיהינן וניתן לדרוש ומר יליף מתהיינה ומר מיהינן. או י"ל דשניהם נדרשין כמ"ש תוס' ללמוד עיכוב לזה לבד ולזה לבד רק מחולקין איזה יותר עיקר. או י"ל דגילוי מלתא בעלמא היא ויכולין לדרוש כה"ג בלי קבלה מרבנו:

11. שטמ"ק אות ז

12. רמב"ם יד החזקה - הלכות תמידין ומוספין פרק ח

(יד) שתי החלות מעכבות זו את זו ושני הכבשים מעכבין זה את זה מת אחד משניהם או ברח או נעשה טריפה יקח זוג לשני שחט אחד לשמו יקח לו זוג:

(טו) שתי הלחם מעכבים את הכבשים ושני הכבשים אינן מעכבים את הלחם ואם הונפו עם הכבשים מעכבין זה את זה ואם אבד הלחם יאבדו הכבשים ואם אבדו הכבשים יאבדו הלחם ויביאו לחם אחר וכבשים אחרים. השגת הראב"ד - שתי הלחם וכו' א"א הלכה זו בהפך. [השגת הראב"ד - ואם הונפו א"א ספק הוא בגמרא]:

(טז) שתי הלחם הבאות בפני עצמן בלא כבשים כיצד עושין בהן יונפו ותעובר צורתן ויצאו לבית השריפה גזירה שמא ימצאו כבשים לשנה הבאה ויביאו לחם בלא כבשים הפר ושני האילים ושבעת הכבשים והשעיר הבאים ביום זה בגלל הלחם אינן מעכבין את הלחם ולא הלחם מעכבן:

13. כסף משנה הלכות תמידין ומוספין פרק ח הלכה טו

שתי הלחם מעכבין את הכבשים וכו'... ולכאורה משמע דהלכה כר"ש ור"ש בן ננס דרבים נינהו ועוד דיהבי טעמא למילתייהו עיין בתו"ט דהביא ראיה לפסק הרמב"ם משום דהוי מחלוקת ואח"כ סתם והלכה כסתם ויש לתמוה על רבינו שפסק כר"ע וז"ש הראב"ד הלכה זו בהפך עכ"ל. וי"ל לדעת רבינו שהוא סובר דמ"מ הלכה כר"ע דהוא מאריה דגמרא טפי מהנדך תנאי וטעמא דבן ננס הא איפרך וטעמא דרבי שמעון איכא למידחי דאע"ג דר"ש יהיב טעמא שלחם בלא כבשים אין לי מי יתירנו איכא למימר דאע"ג דכשהלחם בא עם הכבשים מתירין את הלחם כשהלחם בא לבדו הוא עצמו מתיר את עצמו. ועוד דבגמרא אמרינן מ"ט דרבי עקיבא גמר יהיו מתהיינה מה להלן לחם אף כאן לחם ובן ננס גמר יהיו מה להלן כבשים אף כאן כבשים ושקיל וטרי גמרא ובסוף קמה טענת ר"ע ולפיכך פסק כוותיה ועוד דאיתא התם בגמרא (דף נ"ו) ת"ר שתי הלחם הבאות בפני עצמן יונפו כו' עד אף שתי הלחם נמי לאכילה והאי ברייתא כר"ע איתא ומדשקלי וטרו בה אמוראי משמע דסברי דהלכתא כוותיה. ומ"ש ואם הונפו עם הכבשים מעכבים זה את זה ואם אבד הלחם יאבדו הכבשים וכו' בפרק התכלת (דף מ"ו) איבעיא לן תנופה עושה זיקה או לא ואסיקנא בתיקו וא"כ לא היה לרבינו לכתוב הלכה פסוקה בדבר וכבר השיגו הראב"ד וכתב א"א ספק הוא בגמרא עכ"ל. ואפשר שטעם רבינו מדאמר' בתר הכי א"ל אביי לרבא מ"ש ב' כבשים דמעכבי לחם ומאי שנא שבעה כבשים ופר ואילים דלא מקדשי לחם ולא מעכבי א"ל הואיל והוזקו זה לזה בתנופה משמע דס"ל דתנופה עושה זיקה:

14. לחם משנה הלכות תמידין ומוספין פרק ח הלכה טו

שתי הלחם מעכבים את הכבשים וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל נתן טעם לרבינו ז"ל למה פסק כר"ע ודבריו נכונים ועוד אני נותן טעם אחר משום דבגמרא בפרק התכלת בעי רבי ירמיה אליביה היכא דהביא לחם וכבשים והונפו ואבד הלחם והביא לחם אחר וכו', ועוד טעם אחר דכפ"ט מהלכות אישות גבי האומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום כתב שם הרב המגיד ז"ל ועוד דשמואל נמי פליג עליה דר' יוחנן בהא והווי להו תרי לגבי רבי יוחנן ואע"ג דפליג נמי עליה דרב מ"מ ליכא תרי לגבי רב מחד טעמא אלא מתרי טעמי ע"כ. גם אנו נאמר כאן כיון דבן ננס ור"ש הם נגד ר"ע מתרי טעמי לא הווי תרי לגבי ר"ע אלא חד מחד טעמא וכיון שכך הא קי"ל הלכה כר"ע מחבירי דלא הוי מחבירי כיון דכל אחד בא עליו בטעם אחר:

15. ספר כלי חמדה-פרשת וירא

על זה ומה השיב לו הקב"ה. והנלע"ד דתשובה נלחח השיב לו הקב"ה לסטן ונקדים לפרש קראי בפ' לך לך (י"ד ח"י) ומלכי דק מלך שלם הוליא לחם ויין וגו' ויברכהו ויאמר צרוך אברס וגו' קונה שמים וארץ וברש"י ז"ל לחם ויין ומ"א רמו לו על המנהות והנסכים שיקריבו בניו שם ולריך להבין הכוונה בכל זה: **ונראה** דהנה קי"ל דכ"ג ג"כ מקריבין קרבנות אך רק עולות אבל שלמים אינן מקריבין אלא ישראל וכן פסק הר"ם ז"ל וטעם הדבר נחזו המפורשים

(ה' כ"ב א') **וירי** אחר הדברים האלה וגו' וברש"י ז"ל יש מרבותינו אומרים אחר דבריו של שטן שהי' מקטרג ואומר מכל סעודה שעשה אברהם לא הקריב לפניך פר אחד או איל אחד אמר לו כלום עשה אלא בשביל בני אלו הייתי אומר לו זבח אותו לפני לא הי' מעכב עכ"ל: **והנה** לכאוי אכתי קשה דמה תירוך הוא זה סוף כל סוף יקשה על אברהם אבינו ע"ה אמאי לא הקריב קרבן להשי"ת

דב"י אינם שייכים אלא בקרבנות שהן כולן בליל שטולים לגבוה לבד אצל שלמים שיש בהם אכילת כהנים ובעלים ואכילתן הוא עבודה דאמרינן משלהן גבוה קא זכו בזה אין האוה"ע נכללין והענין הוא שהשי"ת ברא את עולמו בכחות הטבע והעוה"ז מתנהג ע"פ טבעו ומטערי השמים אמנם בחר ישראל עם סגולתו ונתן להם התוה"ק שעיר"ז יתקבלו את התורה וילכו בדרכי התוה"ק וינשאו למעלה מכחות הטבע והיו מושגחים ודבוקים בהשי"ת לבדו ואבינו הראשון אברהם שאמר לו הקב"ה לא מאלטגינות שלך אין מוזל לישראל הריס אותו השי"ת למעלה מכחות הטבע ורק הכל יהי' תחת השגחת השי"ת לבדו וכבר אמרו חז"ל רזה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומלות והכוונה גראה דזכות הוא מלשון זך דהיינו שמפני שרזה הקב"ה לזכך את עמו ישראל היינו שהחומר שלהם יזכך לפיכך הרבה להם תורה ומלות שעיר"ז שעוסקין בתורה ועושין כל ענייני הגשמיים לשם מלוא נתקדשו הדברים הגשמיים ונעשין לעניינים רוחניים וזה הרבה, להם" תורה ומלות שכל ענייני ישראל בעוה"ז יש בהם תורה ומלות לזכות אותם כנ"ל :

ונראה דעניין זה רמז לו מלכי זרק מלך שלם שהוליא להם ויין דלחם רומז לשתי הלחם בעלרת שהוא הקרבן האחד שאין ממנו לגבוה כלום דקיי"ל הכבשים אינן מעבדין את הלחם ובא בפני עלמו והוא קרבן שכולו לאכילת כהנים ומרמו שע"י נח התוה"ק יכול להקריב קרבן כזה שכולו לאכילת אדם ואעפ"כ הוא קרבן גמור אע"פ שאין למזבח ממנו כלום, ויין" הוא לסיפוך שאין להדיוט ממנו כלום רק

אכילת גבוה וזה שרמו לו מלכי זרק שבניו יהיו מקריבין להם ויין וכמו דין הוא קרבן כולו כליל כן הלחם הוא קרבן כזה אע"פ שטיקרו רק לאכילת כהנים והוא ע"י התוה"ק כמ"ש הרמב"ן ז"ל עה"ת דמה"ט דזו חמץ ג"כ להורות זאת שע"י התוה"ק יכול להקריב חמץ ג"כ להיות לרלון לפני השי"ת וע"ז בירך אותו ברוך אברהם וגו' קונה שמים וארץ היינו ה' כבר בבחינה זו שה' עושה מארץ שמים שאת כל עניניו הגשמיים הקדיש אותם להשי"ת והי' כל אכילתו ושתייתו קודש כקדשי גבוה וממנו זכו בניו אחריו לקבל התוה"ק להיות זאת כל עבודתם כמרומז בשתה"ל בעלרת שבמתן תורה היו כל ישראל כהנים כדכתיב ואתם תהיו לי עמלקת כהנים והיו כולם ראויין לאכילת שתה"ל והי' זה הקרבן הגמור כיון שזה תכלית האמתי של ישראל כנ"ל וכל דברינו אלה מרומזים בתשובת השי"ת להשטן ששאל על אי"א ע"ה שלא הקריב קרבן לפניו הסיב לו השי"ת כלום עשה אלא בשביל בנו אם הייתי אומר לו זבח אותו לפני לא הי' מעכב והיינו שהי' נכון מיד בלי עיכוב להקריב את בנו לפניו והיינו שיקר לו לקיים ד' השי"ת מכל עניינים שבעולם ולכן זה שמחה את עלמו בבנו הוא ג"כ רק בשביל שזכה בזה לקיים מלות השי"ת שזוה פרו ורבו וגם שנתקדש שם השם במה שראו כולם הנם הנפלא הזה זה הי' כל שמחתו של אברהם ובעבור זה עשה משתה א"כ זה עלמו הוא הקרבן האמתי כיון דכל תכלית המשמה והשמחה הי' לפרסם גדולת השי"ת והשגחתו בתחמוכים ונתקדשה הסעודה בקדושת גבוה. וזה נראה כיון וברור בביאור דברי רש"י ז"ל :

ספר במדבר פרק כח

(כו) וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה ...

(כז) והקרבתם עולה לריח ניחח לידוד פרים בני בקר שנים איל אחד שבעה כבשים בני שנה:

ספר ויקרא פרק כג

(טו) וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימת תהיינה:

(טז) עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לידוד:

(יז) ממושבתים תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרנים סלת תהיינה חמץ תאפינה בכורים לידוד:

(יח) והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימם בני שנה ופר בן בקר אחד ואילם שנים יהיו עלה ...

(יט) ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים:

(כ) והגיף הכהן אתם על לחם הבכורים תנופה לפני ידוד על שני כבשים קדש יהיו לידוד לכהן:

מנחות מז

משה שווערד

1. ספר איזהו מקומן

<p>הכל מודים שאם הוזקקו ז"ל שמעכבין זא"ז: על מה קאי: רש"י מפרש דקאי על הלחם והכבשים, שאף שנחלקו ר"ע וכן ננס איזה מהן עיקר אבל לאחר שחיטה לכו"ע שניהם מעכבין זא"ז, אבל הרמב"ם (תמו"מ פ"ח ז-יט) פסק דקרבנות המוספין, ועצרת, והקרבנות דשתי הלחם [פרים אילים וכבשים] הגם שאין מעכבין זא"ז כראיתא במתני' מד: מיהו אם נשחטו כולן מעכבין זא"ז. ומבאר הכס"מ שהרמב"ם למד ד"הכל מודים" דקאמר ר' יוחנן קאי אמתני' ההיא ואשמעינן שאם נשחטו הוזקקו כולם זה לזה.</p>	<p>והנה הראב"ד שם השיג על הרמב"ם וז"ל "לא ידעתי שחיטה זו בכאן מה היא" וכו', ומפרש מהר"י קורקוס דדעת הראב"ד כרש"י דבכבשים ולחם בלבד אמרינן שקבעתן השחיטה ומעכבין זא"ז. והלח"מ שם הקשה דלהרמב"ם קשיא מה אמרינן לעולא פשוט מדרבי יוחנן דאמר שחיטה עושה זיקה מכלל דתנופה לא, והרי מוכרח הוא לנקוט שחיטה לאשמועינן על שאר קרבנות התג שבהן אין תנופה, ע"י מה שתירץ.</p>
--	---

2. שפת אמת על מנחות דף מו/א

שם פשוט לי' מדר' יוחנן כו' ותנופה מספקא לי' כו'. ותמוה דמהיכי תיתי דנימא דמספקא לי' כיון דסתם ואמר זיקה שלהן שחיטה משמע תנופה אינה זיקה. ויש לפרש דבאמת אפשר לומר דזה עצמו תלוי אי לחם עיקר אי כבשים עיקר דאי כבשים עיקר א"כ השחיטה העיקר ואין תנופה עושה זיקה. אבל אי לחם עיקר ומצות הלחם היא רק התנופה שפיר י"ל דתנופה עושה זיקה. וא"כ א"ש דר"י דאמר הכל מודים שאם הוזקקו כו' מסיים זיקה שלהם שחיטה דבזה הכל מודים. אבל זיקה דתנופה אין הכל מודים. אבל למ"ד לחם עיקר שפיר י"ל דגם תנופה עושה זיקה:
עוד י"ל באופן אחר קצת דודאי הך דהוא עיקר. היינו למ"ד כבשים עיקר אי נזקקו הלחם עמו בתנופה לבד י"ל דמהני זיקה קלה להיות הדין אבדו כבשים אבדו לחם. וכן למ"ד לחם עיקר ונזקקו בתנופה אבדו לחם אבדו כבשים. אבל אי אבדו הכבשים למ"ד לחם עיקר. וכן אבדו לחם למ"ד כבשים עיקר. בזה ודאי צריכין זיקה רבה דהיינו שחיטה. ולכן ר"י דאמר הכל מודים שמעכבין זה את זה. אפ"י הטפל מעכב את העיקר זיקה זו רק ע"י שחיטה. אבל העיקר י"ל דמעכב הטפל אפ"י ע"י זיקה קלה דתנופה. אך ז"א דא"כ מאי מקשה הגמ' והא קודש לד' בתר תנופה כתיב ופליגי. משמע דהביא דזיקה דתנופה נמי הכל מודין:

3. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ח הלכה טו

שתי הלחם מעכבים את הכבשים, ושני הכבשים אינן מעכבים את הלחם, ואם הונפו עם הכבשים מעכבין זה את זה, ואם אבד הלחם יאבדו הכבשים ואם אבדו הכבשים יאבדו הלחם ויביאו לחם אחר וכבשים אחרים.
השגת הראב"ד: ואם הונפו. א"א ספק הוא בגמרא.

4. כסף משנה הלכות תמידין ומוספין פרק ח

שתי הלחם מעכבין את הכבשים וכו'... ומ"ש ואם הונפו עם הכבשים מעכבים זה את זה ואם אבד הלחם יאבדו הכבשים וכו' בפרק התכלת (דף מ"ו) איבעיא לן תנופה עושה זיקה או לא ואסיקנא בתיקו וא"כ לא היה לרבינו לכתוב הלכה פסוקה בדבר וכבר השיגו הראב"ד וכתב א"א ספק הוא בגמרא עכ"ל. ואפשר שטעם רבינו מדאמר' בתר הכי א"ל אביי לרבא מ"ש ב' כבשים דמעכבי לחם ומאי שנא שבעה כבשים ופר ואילים דלא מקדשי לחם ולא מעכבי א"ל הואיל והוזקקו זה לזה בתנופה משמע דס"ל דתנופה עושה זיקה:

5. שפת אמת על מנחות דף מו/א

והנה הרמב"ם פסק תנופה עושה זיקה. ותמוה דמנ"ל הא. והכ"מ דחק ליישב. והי' נראה לומר דמכח הספק ונשאר בתיקו. ממילא מספק אין להביא אלו הכבשים שנאבד הלחם שהונפו עמהם דשמא עושה זיקה ופסול. ואפ"י אין לו אחרים. מ"מ נראה דספק שמא קרבן פסול הוא נכון יותר שלא להקריבו. ואי אבדו כבשים ודאי אין נפ"מ כלל לענין הלחם דכבר הונפו כמצותן ולמה נביא לחם אחר. לכן סתם הרמב"ם. ובני מ' משה בצלאל נ"י הקשה לי דנ"מ אם כבר קרב אותן הכבשים

שנשארו. דאי הוי ספק אין להביא אחרים דשמא אין תנופה עושה זיקה וכבר יצאו ידי חובה. אבל אי בודאי עושה זיקה צריכין להביא אחרים. ואפשר לי לומר דאפי' למ"ד עושה זיקה וכמו כן אחר שחיטה דלכו"ע עושה זיקה. היינו רק לענין להקריבן לכתחילה עם לחם אחר כיון שהזקקו לזו. אבל בדיעבד אי הקריבן עם לחם אחר י"ל דכשר. וא"כ אין נ"מ שוב בין ודאי לספק. וצ"ע בזה:

6. רש"י מנחות דף מו/א

נפרס לחמה - לא ידענא מנלן דמיפסל לכולהו משום דנפרסה אחת מהן ונראה בעיני דמלחם הפנים גמר שהיא מנחת תודה וכתוב בה היא (קדש קדשים הוא) (שם כד) שאם נפרסה אחד מחלותיה [כולן] פסולות:

7. שטמ"ק אות ד

8. ספר איזהו מקומן

ואי ס"ד שחיטה עושה זיקה וכו' איפסיל
ליה לחם תיפסל נמי תודה - החזו"א
(קמ"ט טו. טז.) הרבה לתמוה דנהי דשחיטה
עושה זיקה מ"מ לא גרע ממנחה שחסרה בין
קמיצה להקטרה דהגם דהשירים פסולין
עכ"פ מקטיר עליהן הקומץ כדלעיל ט., וכן
לר"א דס"ל דם אע"פ שאין בשר, או אף לר'
יהושע אם נשתיר כזית מהלחם משמע
בפסחים עח. לגבי שתי הלחם דיצא ידי נדרו.
וכתב לישב (שם ס"ק י"ז י"ח) דשאני תודה
דהלחם הוא תנאי בוכח ואין על התודה
קדושת מצותה אלא עם מ' חלות, ודוקא
בשיעור זה שנתנה התורה, ופחות ממ' חלות
[נכון חלה אחת משתהל"ח] אינו קרבן כלל,
עיי"ש.

9. ספר איזהו מקומן

ב) כמה יתקדשו שתי הלחם הבאין בפני
עצמן:
הקר"א כתב דכה"ג כו"ע מודו דהתנור
מקדשן, אבל דעת הגר"ז והחזו"א ונתיבות
הקודש (מ"ס:) דיתקדשו ע"י התנופה דזו
עבודתן, ועל ידה יתרו באכילה, וכן ברגמ"ה
מבואר שתנופת שתי הלחם הבאות בפ"ע
מתירה החדש למקדש, דאילו כבאין עם
הכבשים חל היתר החדש לאחר זריקת דם
הכבשים - מנח"א עמ' ש"מ.

10. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ח הלכה טז

שתי הלחם הבאות בפני עצמן בלא כבשים כיצד עושין בהן, יונפו ותעובר צורתן ויצאו לבית השריפה גזירה שמא ימצאו כבשים לשנה הבאה ויביאו לחם בלא כבשים, הפר ושני האילים ושבעת הכבשים והשעיר הבאים ביום זה בגלל הלחם אינן מעכבין את הלחם ולא הלחם מעכבן.

11. רבינו גרשום על מנחות דף מו/ב

אמר רבא לעולם לאכילה אתיין. האי לחם שבא בלא כבשים ואמאי תעובר צורתה ויצא לבית השריפה גזירה שמא יזדמנו להם כבשים לשנה הבאה ולא יחושו להביאם עם הלחם ויאמרו אשתקד וכו':

12. ספר איזהו מקומן

חקירה בגדר שריפה זו, ומחלוקת אחרונים בזה:

בתי הגרי"ז חקר ברין שריפה זה: האם הוא מצות שריפה, דאם באין עם הלחם דינם להיאכל וכשבאין בפ"ע דינם לשריפה, או דעיקר דינם נמי לאכילה רק כיון שאי אפשר לאוכלן ישרפו דאין מי שמתירן, ואפ"ה שפיר י"ל דקרי ליה לקמן "מצותן בכך" לשריפה, עי"ש שהוכיח כצד השני מדברי תוס', [וכן מהגמ' לקמן "גזירה שמא יודמנו כבשים לאחר מכאן" ואם הוא מצות שריפה גרידא איך ישתנה דינם כשיבואו כבשים והלא כבר חל בהן דין שריפה.]

והנה לפי"ז בין לאביי ובין לרב יוסף לא הווי ממש כקדשים פסולין דהרי שתי הלחם כשרים הן, וגם לא הוי ממש כפרים הנשרפין דהרי אין מצותן לשריפה לכתחילה, אלא דנחלקו אם דומין יותר לקדשים פסולין שאין שורפין ביו"ט או לפרים הנשרפין, וחזר רב יוסף להורות לאביי. ועל דרך זה מפרש גם החזו"א (לג. כג.).

13. ספר איזהו מקומן

[ב] בטה"ק ומקדש דוד (סה. טז.) הקשו מה ראה מפר ושעיר דיוהכ"פ, שאני התם שכבר דחתה שחיטתן את יוהכ"פ ומשו"ה גם שריפתן דוחה משא"כ שתי הלחם אין אפייתן דוחה יו"ט (לקמן טז:), ועי' מגנ"א עמ' שמ"ד.

14. ספר איזהו מקומן

אל"א אמר רב יוסף גזירה שמא יודמנו להם כבשים לאחר מכאן - ראה בהגהות מהרש"ם שציין לשואל ומשיב שדן איך שיין שמא יודמנו כבשים והלא צריך ביקור ד' ימים. [בענין זה האם דין ביקור הוא בכל הקרבנות או רק בתמיד - יעוי' בדברינו על הגמ' לקמן מט:].

15. שטמ"ק אות ג

16. ספר איזהו מקומן

ד"ה מה ביכורים - ואפ"ה איצטריך לר"ע יהיו מתהיינה וכו' - לתוס' קשה לשם מה צריך לר"ע בי דרשות דהלחם בא בפ"ע: יהיו מתהיינה דלעיל מה: והילפותא מביכורים דהכא, ומשני דאי מדרשא דהכא ידעין רק דיכול הלחם לבוא בפ"ע אבל מהגו"ש דלעיל ילפינן עיכובא דאם לא מביא לחם ה"ז מעכב שגם הכבשים לא יביא - צ"ק.

שי לכבוד שביעי של פסח

"הגדרת זמני היום והלילה ע"פ הלכה ומחשבה" (אור ישראל | גליון נט')

מספר הימים בין יציאת מצרים לקריעת ים סוף

כו"ע יודעים שהיו ז' ימים מצאת בני ישראל ממצרים עד שאמרו שירה על היום, וכן פ' רש"י (שמות יד:ה): "ויוגד למלך מצרים – איקטורין (אגענטען) שלח עמהם וכיון שהגיעו לשלשת ימים שקבעו לילך ולשוב וראו שאינן חוזרין למצרים באו והגידו לפרעה ביום ד'. ובחמישי ובששי רדפו אחריהם וליל שביעי ירדו לים בשחרית אמרו שירה והוא יום שביעי של פסח. לכן אנו קורין השירה ביום השביעי.

מכל מקום, עיין רש"י (במדבר טו:מא) שכתב "ושמונה חוטים שבה כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים." ומשמע מדבריו שהיו שמנה ימים מיום שיצאו ממצרים עד ששרו שירה על הים. ותמוה, שהרי הוא עצמו כתב שהיו רק ז' יום, וכבר עמד המזרחי על סתירה זו.

מחמת סתירה זו כתב המשך חכמה (במדבר טו:לח) שיש טעות סופרים ברש"י: "פתיל תכלת כו' – (ושמונה) חוטים שבה כנגד (שמונה) ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים. רש"י. והוא ט"ס וצ"ל [ושבעה] חוטים שבה כנגד [שבעה] ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים כו', וסבר כשיטת רמב"ם (ה' צצית א-ו) דשבעה חוטים של לבן וחוט אחד של תכלת, ולכן פירש קודם פתיל תכלת, ואח"כ אמר ושבעה חוטים [פירוש של לבן] שבה כנגד שבעת ימים, וכל אלה דברי ר"מ הדרשן הם. וברור."

אמנם, מפרשים אחרים הבינו את דברי רש"י כפשוטם, אלא שרש"י כלל את יום י"ד בתוך מנין הימים שבין יציאת מצרים לשירה על הים. עיין בגור אריה (במדבר טו:מא) שכתב: "כנגד שמנה יום ששהו ישראל משיצאו ממצרים וכו'. הקשה הרא"ם, דבפרשת בשלח (שמות יד, ה) כתב רש"י שהשירה אמרו ביום ז' [של פסח], לכך אנו קוראים את השירה ביום ז', וכאן פירש דהיתה השירה ביום ח'. ואין זה קשיא, דמן סוף היציאה עד יום ז' של פסח הוא ז' ימים, ומתחלת היציאה עד שאמרו שירה ח' ימים, דחשיב זמן התחלת היציאה מחצות י"ד, שאז יצא מרשות מצרים כיון ששחטו הפסח (שמות יב, ו), שהוא אלוהיהם, ולא היו רשאים לומר דבר להם, זה נקרא יציאה מרשותם. אף על גב דהליכה ממש – גמר יציאתם ממצרים – היה ביום ט"ו (להלן לג, ג). וראיה שהוציאתם מרשות מצרים ביום י"ד, שהרי איסור חמץ מתחיל ביום ארבעה עשר מחצות ואילך (פסחים ד ע"ב), ואכילת מצה בליל חמשה עשר (שמות יב, יח), אלא מפני שמתחיל היציאה מחצות יום ארבעה עשר."

גם החזקוני פ' על דרך זה, וכתב שביום י"ד יצאו מארץ גשן. (במדבר טו:מא): "אני ה' אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים – ומיסודו של רבי משה הדרשן פרש"י ושמונה חוטים שבה כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים, ואם תאמר הרי בפרשת בשלח פרש"י ליל שביעי ירדו לים בשחרית אמרו שירה. אלא י"ל הכא דמני שמנה ימים מני מיום שיצאו מגושן ונתקבצו לרעמסס והתם בפרשת בשלח מני מיום שנסעו מרעמסס לסכות."

אולם לפי היסוד הנ"ל, יש לומר שאין סתירה כלל בדברי רש"י. יש להסביר דמכיון דקודם מתן תורה הלילה הולך אחר יום, ובלילה שלאחר י"ד נתן להם פרעה רשות לצאת, כבר נחשבו כיצאו, והוא ליל י"ד לפי חשבונם. נמצאת שביום כ"א ניסן כששרו שירה היה לאחר שמונה ימים משיצאו! ולכאורה, כן הסביר השפתי חכמים (במדבר טו:מא אות ס'): "ואם תאמר והא בפרשת בשלח פרש"י שאמרו שירה ביום

¹ בדרך כלל ע"פ הלכה, מונים חלק של יום הראשון ליום ראשון שלם אפילו אם הדבר נעשה בסוף היום. למשל, מי שנולד בסוף יום ראשון, אפילו דקה אחת לפני שקיעת החמה, מלין אותו ביום הראשון שלאחריו, וזה נחשב ליום ח' שלו אע"פ שלא עבר ז' יום מעת לעת. וה"ה הכא, שכיון שהלילה הולך אחר היום, כיון שיציאת מצרים היתה בלילה, מונים אותו יום ליום שלם והוא יום הראשון למנין.

השביעי של פסח. וי"ל שהוא סובר שהלילה הולך אחר היום שעבר כמו קרבנות ... והתחלת יציאה נחשבת מיד ששחטו הפסח וצלאו ואכלו אותו ומהתחלת היציאה יהיה ח' ימים ומהתחלה האמיתי' שהיה ביום ט"ו שהיה יציאה האמיתית יהיה שבעה שהרי ביום השביעי חוץ מזו הלילה אמרו שירה, וכו'."

כלומר, שאין סתירה בדברי רש"י, שמה שכתב שאמרו שירה ביום ז' של פסח, זהו אליבא דאמת, שיום ראשון של פסח היה מתחיל ביום ט"ו, נמצא שלאחר ח' יום 'משיצאו ממצרים' היה יום שביעי של פסח משום שלפי חשבונם הלילה הולך אחר היום.

ע"פ יסוד זה הסביר הצ"ח (פסחים קטז: ד"ה ועכ"פ) את הפסוק (שמות יג:ד) "היום אתם יוצאים בחדש האביב." הרי שהבטיח הקב"ה את בני ישראל שיצאו באותו יום, שהוא יום י"ד. והלא לא יצאו אלא עד הלילה. אלא שמכיון שבזמנם הלילה הולך אחר היום, גם הלילה היה נחשב לחלק של אותו היום, וז"ל: ועכ"פ יצא לנו מכל זה דבמצרים ליל ט"ו היה שייך ליום י"ד וביום י"ד קאמר היום אתם יוצאים ומעתה עמדנו על דברי רש"י בסוף פרשת שלח לך ושמונה חוטין שבציצית נגד שמנה ימים ששהו משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים ונתקשה המזרחי שהרי בפרשת בשלח פירש רש"י ליל שביעי ירדו לים ובשחרית אמרו שירה והוא יום שביעי של פסח ולכך אנו קורין השירה ביום השביעי ולפי מ"ש נחא שודאי שביעי של פסח היה אבל היציאה ממצרים נקראית על שם י"ד בניסן דליל ט"ו היה אז הולך אחר היום הקדום וכנ"ל ושפיר קורא רש"י שמנה ימים משיצאו עד שאמרו שירה על הים. ודוק בדברי רש"י שכתב שמנה ימים ששהו משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים ולא כתב שמנה ימים ששהו משיצאו ממצרים עד שעברו בים לפי שבלילה עברו הים ואם ליל ראשון שייך ליום הקדום אם כך גם לילה זו שייך ליום הקדום וליכא אלא שבעה לכך פירש"י עד שאמרו שירה והשירה ביום אמרו ולא בלילה.²

² ועיין ברבינו בחיי (במדבר טו:לח) שג"כ תירץ קושיא זו. אולם כנראה שסובר שבאמת אפילו בזמנם יום הולך לאחר לילה, ורק בליל הסדר, מכיון דשחטו ק"פ ביום, יש למנות בדרך לילה הולך לאחר יום כבקדשים, ואלו דבריו:

והטעם שהזכיר בפרשה שלשה פעמים, כנגד שלש מצות שכל אחת שקולה כנגד כל התורה, ואלו הן, עבודה זרה ושבת וציצית, והוא סדר הפרשיות. וכתב רש"י ז"ל שמונה חוטין שבו כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים, עד כאן. ודבר ברור הוא שבשביעי של פסח אמרו ישראל שירה על הים ולא בשמיני, אבל באור דבריו משיצאו ממצרים משעה שנתן להם רשות, ויום י"ד של שחיטת הפסח הוא בכלל זה, לפי שהפסח הוא קדשים ובקדשים אין היום הולך אחר הלילה, הוא שכתוב (ויקרא ז) ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר, אבל ללילה ראוי הוא, ולפיכך כשאמרו ישראל שירה על הים היה שביעי לימי הפסח ושמיני ליציאת מצרים משעה שנתן להם רשות, והיא ליל ט"ו שהיא מיום י"ד שעבר:

ועיין בספורנו (שמות יב:כז) עה"פ "זבח פסח הוא לה", שכתב "זה הזבח נעשה בשביל הפסחה שהיתה עתידה להעשות בחצי הלילה של אחריו ומפני שאין זבח בלילה הוצרך לעשות בזה הזמן הנמשך אחר הלילה של אחריו בענין קרבנות." כלומר, שהיה ראוי לשחוט את הפסח ולזרוק את הדם בלילה שיצאו ממצרים. אלא שאין מקריבין קרבנות אלא ביום. לכן הקרבן היה נקרב ביום ע"פ הכלל שבקדשים הלילה נמשך אחר היום. לכן ההקרבה היתה באותו יום של יציאתם ממצרים.